

Jeugdige verdachten beter in beeld?

Een haalbaarheidsstudie naar de
betrouwbaarheid van de Ritax-data
uit het Landelijk Instrumentarium
Jeugdstrafrechtketen voor
vergelijkingen over de tijd

Samenvatting

Cahier 2025-12

G.J. Koops-Geuze
A.M. van der Laan

Jeugdige verdachten beter in beeld?

Een haalbaarheidsstudie naar de
betrouwbaarheid van de Ritax-data
uit het Landelijk Instrumentarium
Jeugdstrafrechtketen voor
vergelijkingen over de tijd

Samenvatting

Cahier 2025-12

G.J. Koops-Geuze
A.M. Van der Laan

Cahier

De reeks Cahier omvat de rapporten van onderzoek dat door en in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum is verricht. Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud van de rapporten het standpunt van de Minister van Justitie en Veiligheid weergeeft.

Samenvatting

In deze haalbaarheidsstudie is onderzocht in hoeverre Ritax-data van de Raad voor de Kinderbescherming, die onderdeel zijn van het Landelijk Instrumentarium Jeugd (het LIJ), geschikt zijn om ontwikkelingen in kenmerken van jeugdige verdachten over de tijd te onderzoeken. Bijvoorbeeld als aanvullende databron voor de Monitor Jeugdcriminaliteit (MJC), waarin tweejaarlijks trends in jeugdcriminaliteit worden onderzocht. De beschikbare landelijke politieregistraties bieden nauwelijks inzicht in kenmerken van jeugdige verdachten, zoals relevante risico- en beschermende factoren voor delinquent gedrag. Zelfrapportagegegevens zoals gemeten in de Monitor Zelfgerapporteerde Jeugddelinquentie bieden die informatie wel, maar die richt zich op algemene populaties. De Ritax-data zou deze leemte potentieel voor alle jeugdige verdachten kunnen vullen vanwege de screening op risico- en beschermende factoren die een mogelijke rol spelen in het voorkomen van en terugvallen in criminaliteit. Het is echter niet bekend hoe consistent gegevens uit de Ritax landelijk en over de tijd worden geregistreerd, wat voor vergelijkingen over de tijd wel nodig is. Voordat uitspraken gedaan kunnen worden over veranderingen in kenmerken van jeugdige verdachten over de tijd (of verschillen tussen groepen) is dergelijk inzicht wel belangrijk. Daarom richtte dit onderzoek zich op de bruikbaarheid van de Ritax voor vergelijkingen over de tijd op groeps- en populatieniveau bij jeugdige verdachten. Het ging hierbij om de betrouwbaarheid van de Ritax met betrekking tot de wijze van invulling en volledigheid van deze gegevens in de landelijk beschikbare registratiesystemen.

Om de betrouwbaarheid en bruikbaarheid van de Ritax-data te beoordelen, werd een mixed methods-onderzoek uitgevoerd. Als eerste werd een literatuurstudie gedaan naar wat al bekend was uit eerdere onderzoeken over de constructie, betrouwbaarheid en bruikbaarheid van het LIJ in het algemeen en de Ritax in het bijzonder. Vervolgens werd aan de hand van kwalitatieve, expertinterviews en focusgroepen met raadsonderzoekers, beleidsmedewerkers en praktijkprofessionals de wijze van afname, invulling en bruikbaarheid van de Ritax in de praktijk onderzocht. Ten derde werd door middel van kwantitatieve analyses van geanonimiseerde Ritax-datasets gekeken naar de vulling en volledigheid van geregistreerde gegevens op itemniveau, voor de jaren 2022 en 2023. Door deze combinatie van methoden is inzicht verkregen in inhoudelijke en praktische veranderingen aan de Ritax over de tijd. Tevens werden hierdoor patronen van ontbrekende gegevens en variatie in registratie tussen domeinen en subgroepen zichtbaar. Aanvullend is door middel van twee focusgroepen ook een *data governance*-vraag besproken waarbij het specifiek ging over wat mogelijk en nodig zou zijn om Ritax-data op microniveau structureel beschikbaar te hebben bij het WODC, indien deze voldoende bruikbaar zou zijn.

Uit de resultaten van het kwalitatieve gedeelte blijkt dat de consistentie van Ritax-registraties over de tijd beperkt blijkt. Inhoudelijke wijzigingen in het instrument, zoals de invoering van de Ritax 2.0 in 2022, hebben geleid tot een methodebreuk. Hierdoor zijn gegevens van voor deze periode moeilijk vergelijkbaar met de latere gegevens. Data vanaf de Ritax 2.0-periode zou mogelijk wel geschikt zijn om ontwikkelingen over de tijd te onderzoeken. Uit de interviews en focusgroepen bleek echter dat er in de praktijk regionale verschillen zijn in werkwijzen bij de afnames van de Ritax waarbij niet duidelijk is of die verschillen over de tijd consistent zijn. Deze regionale variatie in de manier van registreren en de veranderingen in de Ritax over de tijd beperken de

bruikbaarheid ervan voor onderzoek naar vergelijkingen tussen regio's en subgroepen en veranderingen in kenmerken van jeugdige verdachten over de tijd. Aanvullend bleek uit de subgroepanalyses in het kwantitatieve gedeelte dat de mate van ontbrekende waarden voor sommige items significant verschilde naar geslacht, leeftijd en regio van afname.

Een bevinding op basis van de kwantitatieve analyses was dat de Ritax-data niet altijd volledig zijn ingevuld, gezien de mate van 'onbekend'-scores. Vooral binnen de domeinen gezin, attitude/houding en relaties komen relatief veel 'onbekend'-scores voor, wat vragen oproept over de bruikbaarheid van de risico- en beschermende factoren binnen deze domeinen voor onderzoeksdoeleinden. Hoewel de mate van ontbrekende waarden iets lager was voor 2023 dan voor 2022, is mogelijke selectiviteit in de Ritax-data een aandachtspunt. Verschillen in ontbrekende waarden gekeken naar geslacht, leeftijd en regio betekenen dat de data incompleet zijn. Dat heeft gevolgen voor de representativiteit van de gegevens en beperkt vergelijkingen over de tijd. Het is denkbaar dat de gegevens in het ene jaar of in een bepaalde regio vooral betrekking hebben op een specifieke subpopulatie, terwijl in een ander jaar of een andere regio een andere subpopulatie domineert. Deze mogelijke verschuivingen in de onderliggende populatie bemoeilijken interpretaties van trends. Dergelijke selectiviteit kan alleen worden beoordeeld door Ritax-data op microniveau te koppelen aan een externe bron die de volledige populatie jeugdige verdachten (of jeugdige justitiabelen) omvat.

Verder liet een analyse van demografische kenmerken zien dat leeftijd, geslacht, delict zwaarte en regionale spreiding grotendeels gelijk bleven voor de jaren 2022 en 2023. De meerderheid van de gegevens betreft jongens (ongeveer 90%), met een gemiddelde leeftijd van 15,4 jaar. Omdat slechts twee jaren zijn vergeleken en er sprake is van een aanzienlijk aantal ontbrekende waarden, kan weinig worden geconcludeerd over veranderingen in delictzwaarte.

Wat betreft de data governance-vraag bleek uit de focusgroepen dat er juridische en technische mogelijkheden zijn voor structurele levering van Ritax-data op microniveau aan het WODC. Vooralsnog ontbreekt een blijvende, inhoudelijke noodzaak die een structurele uitwisseling van dergelijke gegevens op microniveau vanuit de AVG rechtvaardigt. Structurele levering vraagt bovendien om aanzienlijke personele en materiële capaciteit, beveiligingsmaatregelen en heldere afspraken tussen de betrokken partijen. Daar is op dit moment nog geen voldoende noodzaak toe.

Deze haalbaarheidsstudie heeft enkele beperkingen en biedt tevens aanknopingspunten voor vervolg. De empirische analyses bestrijken slechts twee recente jaren en bieden daarmee geen zicht op ontwikkelingen over de wat langere termijn. Daarnaast blijft de selectie van jongeren waarvan Ritax-data zijn geregistreerd onduidelijk, waardoor de representativiteit van de gegevens ten aanzien van jeugdige verdachten onzeker is. Het is in deze studie niet duidelijk geworden waarom bij een aanzienlijk deel van de variabelen 'onbekend' wordt gescoord, waardoor de oorzaken van deze ontbrekende waarden onduidelijk blijven. Wel wijzen kwalitatieve bevindingen in de richting van variatie in afname en moeilijk te verkrijgen informatie voor bepaalde items. Desondanks biedt deze studie belangrijke aanknopingspunten. Voor het eerst is inzichtelijk gemaakt hoe consistent en volledig de Ritax-data op landelijk niveau zijn en waar verschillen zitten tussen domeinen, regio's en subgroepen. Als de betrouwbaarheid en daarmee de bruikbaarheid van de Ritax-data in de toekomst verbetert, kunnen deze gegevens bijdragen aan

evaluatieonderzoek, subgroep vergelijkingen en duiding van trends in jeugdcriminaliteit.

Alles overziend blijkt uit deze haalbaarheidsstudie dat het op dit moment niet voldoende verantwoord is om Ritax-data structureel te gebruiken voor periodiek onderzoek naar veranderingen over de tijd in achtergrondkenmerken van de totale populatie jeugdige verdachten en regionale en subgroep variatie daarin. Ofwel, tweejaarlijks monitoren zoals in de MJC ligt momenteel niet voor de hand. Vooralsnog vertonen de gegevens te veel variatie in registratie en invulling om betrouwbare vergelijkingen te maken. Als de datakwaliteit wordt versterkt, zou Ritax-data op termijn wél een betrouwbare bron kunnen worden voor dergelijke onderzoeksdoeleinden. Om de kwaliteit en bruikbaarheid van gegevens uit de Ritax te vergroten, is met name het terugdringen van 'onbekend'-scores in de domeinen met veel ontbrekende waarden van belang. Gedacht kan worden aan meer uniformiteit in afname- en registratie werkwijzen in de praktijk. Uiteraard moet hierbij ook rekening worden gehouden met de discretionaire ruimte van raadsonderzoekers zodat in de individuele onderzoeken ook maatwerk kan worden geleverd. Daarnaast is systematische documentatie van inhoudelijke wijzigingen van het instrument essentieel om mogelijk toekomstige methodebreuken te kunnen duiden. Training van raadsonderzoekers en verscherpte landelijke afstemming in registratierichtlijnen kan bijdragen aan consistentere en betrouwbaardere gegevens zodat deze ook bruikbaar worden om veranderingen in de populatie jeugdige verdachten over de tijd te onderzoeken.

Incidenteel onderzoek naar veranderingen in achtergrondkenmerken van jeugdige verdachten of veroordeelden over de tijd waarbij Ritax-data over meerdere jaren worden gebruikt lijkt wel uitvoerbaar, mits aandacht wordt besteed aan de in dit onderzoek geschetste beperkingen. Er dient dan wel zorgvuldig te worden afgewogen hoe in de onderzoeksopzet om te gaan met de mate van ontbrekende waarden en de gevolgen daarvan voor de conclusies van dergelijk onderzoek. Om de selectiviteit van de informatie te beperken en uitspraken over de populatie van jeugdige verdachten te kunnen doen, is op microniveau een koppeling nodig aan een externe bron waarin gegevens over de volledige populatie van jeugdige verdachten of justitiabelen beschikbaar zijn (denk aan de politieregistratie bij het CBS of de OBJD bij het WODC).

Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC), Kennisinstituut voor de rechtsstaat, is een onafhankelijk kennisinstituut dat valt onder het ministerie van Justitie en Veiligheid. Het WODC draagt bij aan behoud en verbetering van de rechtsstaat via het (laten) uitvoeren van kwalitatief hoog wetenschappelijk onderzoek. En door het aanbieden van gevraagde en ongevraagde kennis, verbeterpunten en (waar mogelijk) denkrichtingen.

Voor meer informatie, bezoek www.wodc.nl